

Av Eystein Lockwood Meyer og Palle Ydstebo

Operasjon Chromite

Amfibielandsettingen i Inchon 15. september 1950 er kanskje det oftest benyttede eksempelet på suksessfull operasjonell manøver. General Douglas MacArthur snudde der en vanskelig situasjon for FN og de sør-koreanske styrkene i Pusan perimeteret til seier over den nord-koreanske arméen, og gjenopprettet grensen ved den 38. breddegrad i løpet av to uker. Siden det er 65 år siden det hendte, og at en ny langtidsmelding for Forsvaret skal vedtas av Stortinget våren 2016 er det betimelig å vie hendelsen og hva den betyr i dag ny oppmerksomhet.

KOMMANDØRKAPTEIN
EYSTEIN LOCKWOOD
MEYER

Har en mastergrad i Defence studies fra Kings College London og tjenestegjør for tiden som Hovedlærer maritime operasjoner ved Forsvarets stabsskole.

OBERSTLØYTNANT
PALLE YDSTEBØ

er historiker og seksjons-sjef i avdeling for militær strategi og doktrine ved Forsvarets stabsskole.

Lendeorientering

Koreahalvøyen er dominert av langs-gående fjellkjeder i nord og øst og av sletteland i sør og vest. Kysten i sør og vest er preget av flere øyer, fjorder og store elveutløp. Tidevannsforskjellene er blant de største i verden, med over 9 meter ved Inchon. Klimaet i nord er et kjølig innlandsklima, med kalde vintre, mens i sør er det varmt og fuktig. Regntiden er om sommeren, mens vintrene er nedbørfattige og kysten er utsatt for tyfoner om høsten.

Det strategiske bildet

For USA og de allierte under andre verdenskrig var Korea et ukjent landområde okkupert av Japan. Koreas stormaktsnabo var Kina, en alliert, og som formelt var styrt av den USA-vennlige nasjonalisten Chiang Kai-shek. Sovjetunionen hadde en liten felles grense med Korea helt i øst. USA arbeidet innad i alliansen for å få Sovjetunionen til å engasjere seg mot Japan, men så lenge krigen i Europa pågikk var det uaktuelt for Stalin. Først 9. august, samme dag som USA slapp den andre atombomben over Nagasaki, startet den sovjetiske offensiven inn i japanskokkupert Mandsjuria.¹

10. august 1945 kom signalene fra Tokyo om at Japan ville kapitulere og 15. august ble kapitulasjonen undertegnet. Først i slutten av august, altså en halv måned etter at Japan hadde kapitulert, nådde sovjetiske styrker 38. breddegrad, som var den avtalte demarkasjonslinjen. Stalin fikk sikret det nordlige Korea og unngikk muligheten for at amerikanske styrker ville stå på grensen til Sovjetunionen. Forsøkene med en felles amerikansk-sovjetisk kommisjon for Korea strandet i 1946 og de to delene ble videre administrert av hver sin supermakt.²

En del av avtalen var ambisjonen om en felles uttrekning av hhv. amerikanske og sovjetiske styrker fra hver sin del av Korea. Før det kunne skje ble en nord-koreansk og sør-koreansk hær etablert etter mønster av de to okkupasjonsstyrkene. I sør etablerte USA den sør-koreanske hæren (Republic of Korea Army – ROKA), som bestod av forbausende mange som hadde samarbeidet med de japanske ok-

Korea med hovedkommunikasjonslinjer 1950. US Army Center of Military History http://www.history.army.mil/books/korea/maps/map2_full.jpg

kupantene under krigen. ROKA var lett oppsatt og var mest en sikkerhetsstyrke for regimet og ble brukt mot politiske opposisjonelle. USA trakk ut sine siste militære styrker parallelt med Sovjetunionen sommeren 1949. Samme år overtok Mao Tse-Tung og kommunistene makten i Kina etter at Chiang Kai-shek og nasjonalistene var drevet ut og over til Taiwan. Det storpoltiske bildet var også endret.

Korea gikk fra å være en strategisk blindtarm under andre verdenskrig, til å forbli et andre- eller tredjeklasses område i de første etterkrigsårene, der Berlin, Hellas, Tyrkia og hele Øst-Europa tok brotten av den diplomatiske og militære oppmerksomheten. USA var glad for å kunne trekke ut de siste styrkene og konsentrere seg om Japan i Asia. Man antar i dag at Stalin hadde samme ambisjon i Korea som i Tyskland; sikre seg sovjetisk hegemoni i den

sovjetiske sonen og på lengre sikt et forenet Korea, vennlig innstilt til Sovjetunionen. Det virker også som at Stalin tolket den amerikanske usikkerheten og massive demobiliseringen som om de ikke ville engasjere seg militært utenlands.³

Krig

Kim Il-Sung, Nord-Koreas ubestridte leder, startet våren 1949 å lobbe Stalin for et nord-koreansk angrep for å gjenforene Korea. Stalin var ikke overvettugt begeistret, men skiftet mening i løpet av vinteren, dog med det forbehold at dersom USA blandet seg inn fikk Kim satse på kinesisk og ikke sovjetisk støtte. Sovjetiske rådgivere støttet Nord-Korea med krigsplanleggingen og store mengder sovjetisk materiell strømmet over grensen. Kim prøvde også å spille Stalin og Mao opp mot hverandre, men det virker som om driveren for invasjonen var Kim Il-Sung, og at Stalin sørget for å manøvrere Mao i posisjon som den militære garantisten dersom Nord-Korea gikk på kvist.⁴

Den nord-koreanske hæren (Korean People's Army – KPA) ble oppsatt etter sovjetisk mønster med sju divisjoner, en stridsvognsbrigade (T-34/85) og minst 150 stridsvogner totalt, mye artilleri, og over 200 jagerfly og bakkeangrepsfly. Sommeren 1950 var KPA en tung offensiv kampstyrke på 135000 soldater, derav 40000 veteraner fra kampene mot Japan, og ROKA en lett innenriksstyrke på 95000 soldater uten stridsvogner, panservern eller artilleri over 105 mm – og med store mangler innen logistikk og ammunisjon.⁵

25. juni 1950 04:00 lokal tid åpnet det nord-koreanske artilleriet opp med en massiv bekjempning av sør-koreanske stillinger, og fulgte opp med parallelle gjennombrudd på seks steder langs fronten. Kraftsamlingen var mot Seoul, som også var et sentralt kommunikasjonsknutepunkt for å utvikle offensiven sørover. Den lett utstyrte sør-koreanske hæren hadde ikke våpen som bet på de nord-koreanske mekaniserte avdelingene og ble tvunget bakover. Sør for Seoul tok den nord-koreanske hæren en operasjonell pause for at etterforsyningene skulle komme med, og offensiven rullet videre 5. juli. Den sør-koreanske hæren var i løpet av de første dagene redusert med 60 %, og det var få muligheter til organisert motstand med det som var igjen.⁶

De første amerikanske bakkestyrkene ble satt

inn tidlig i juli, direkte fra okkupasjonsstjeneste i Japan. De var dårlig utrustet, ikke trent for strid og ble satt inn uten mulighet til skikkelige forberedelser. Nord-koreanske enheter som rykket fram langs de sentrale nord-sør aksene mot havnebyen Pusan (Busan) i sør, kjørte gjennom og brøt opp deler av de amerikanske enhetene som ble satt inn. Den regulære nord-koreanske hæren ble også støttet av kommunistisk gerilja som opererte i fjellene. Først tidlig i august ble den nord-koreanske offensiven stanset i en forsvarssone i sterkt lende nord og vest for Pusan. Da hadde også offensiven mistet mye momentum på grunn av store tap og svært utsatte forsyningslinjer, som var sårbare for amerikanernes flystyrker. Gjentatte forsøk på å bryte igjennom forsvaret mislyktes og de nord-koreanske tapene økte.⁷

Krigsutbrudd, oppholdene strid og planlegging av operasjon Chromite

Den amerikanske militære sjefen for *Far East Command*, general Douglas MacArthur, ble vekket i sitt soverom av en telefon med melding om et massivt nordkoreansk angrep. Generalen og amerikanerne hadde bokstavelig talt blitt tatt på sengen. FNs sikkerhetsråd, under ledelse av den norske generalsekretæren Trygve Lie, og uten sovjetisk representasjon, møttes samme dag og oppfordret medlemslandene «...to render every assistance» til Sør Korea. Den amerikanske presidenten Harry S. Truman tolket dette som tillatelse til å støtte Sør Korea militært, og beordret MacArthur til å støtte Sør Korea med luft- og sjøstyrker, samt isolere Taiwan fra det kinesiske fastlandet for å fryse den kinesiske konflikten. Det eneste umiddelbare MacArthur imidlertid kunne gjøre var å hjelpe den amerikanske ambassadøren i Seoul med å evakuere omtrent 2000 sivile amerikanere og FN-personell.

To dager etter krigsutbruddet møttes Sikkerhetsrådet igjen, også denne gangen uten sovjetisk representasjon, og presiserte at «...urgent military measures are required to restore international peace and security», samt oppfordret medlemslandene om støtte til å «...repel the armed attack». MacArthur hadde på dette tidspunktet fullt ut forstått at oppdraget FN oppfordret til ville falle på hans skuldre. Allerede 29. juni fløy MacArthur til Suwon og kjørte en jeep de ca. 35 kilometerne nordover til Hanelven hvor sørkoreanske styrker fortsatt kjempet for

å sikre tilbaketrekningen. Fra et høydedrag fikk han et førstehånds inntrykk av situasjonen og forsto at de sørkoreanske landstyrkene var slått og at amerikanske luft og sjøstyrker ikke ville være nok, det ville kreves landstyrker også. En grovplan for å gjenopprette den territorielle integriteten til Sør Korea tok form. MacArthur måtte frigjøre amerikanske okkupasjonsstyrker i Japan ved å opprette en japansk selvforsvarsstyrke (Japanese Defence Forces – JDF), overføre amerikanske landstyrker til den sørkoreanske fronten snarest mulig for å drive oppholdene strid (vinne tid ved å gradvis gi bort terreng), etablere og holde et brohode rundt Pusan, for så å avskjære KPA sin lange forsyningslinje og slå hovedstyrken. Ideen om en landgang i Inchon var født hos MacArthur:

“Could I, if all this were accomplished and the enemy’s tenuous supply lines extended to dangerous limits, cut these lines, then envelop and destroy his main forces with only a handful of troops available? I would be outnumbered almost three to one. But in these reflections the genesis of the Inchon operation began to take shape—the counter-stroke that could wrest victory from defeat.”⁸

President Truman godkjente anmodningen fra MacArthur om bruk av amerikanske landstyrker stasjonert i Japan og opprettelsen av JDF allerede 30. juni. KPA sitt angrep fokuserte på hovedaksen i innlandet mellom Seoul og Pusan, men presset seg også frem langs kystveiene på øst og vest siden av halvøyen, støttet av mindre taktiske amfibieoperasjoner. Siden ROKA styrkene var dårlig utrustet for å møte panserstyrker, ble disse utnyttet maksimalt og stridsvogndivisjonen flyttet fremover så raskt som mulig. For at MacArthur skulle få tid til å sikre et brohode måtte KPAs fremrykning sinkes. Uten tilgang til egne tunge styrker valgte han å forsøke en bløff, og satset på at KPA i møte med hardt kjempende amerikanske styrker ville anta at de var sterkere enn de var og velge en mer omfattende og tidkrevende angrepsstrid. I Japan besto okkupasjonsstyrkene av 7., 24., og 25. infanteridivisjon, samt 1. kavaleridivisjon som til sammen utgjorde 8. Armé ledet av general Walton Walker, men styrken hadde bare 2/3 oppsetting. Deler av 24. divisjon ble sendt inn luftveien først for å etablere veisperringer og oppta en ag-

General Douglas MacArthur illustrerer en vedvarende utfordring. En handlekraftig og kreativ militær sjef kan oppfattes som en trussel mot politikernes rett til å styre generalene.

gressiv forsvarsstrid. Og bløffen virket. KPA valgte å utgruppere og vente på den tidkrevende fremførselen av tungt artilleri som måtte forsere bombede broer og veier. I følge MacArthur vant han 10 dager på denne manøveren.⁹ Gradvis, men så hurtig som mulig, fortsatte overføringen av Walkers 8. Armé fra Japan til fronten i Korea etter hvert som japanske selvforsvarsstyrker ble bygget opp.

Den 7. juli anmodet MacArthur Joint Chiefs of Staff (JCS) i Washington om forsterkninger i form av 5 infanteridivisjoner og 3 panserbataljoner, samt forsterkning av artilleri og annen støtte. Han skisserte også sin intensjon om å benytte amfibisk manøverbak hovedstyrken til KPA. Avslaget han fikk var begrundet med at det ikke var godkjent noen økning av styrkene i det amerikanske forsvaret, USA måtte opprettholde sin tilstedeværelse andre steder i verden (les Europa), samt at det var mangel på sjøtran-

sport. Til MacArthurs store overraskelse var Europa altså prioritert høyere enn Øst Asia. Han mente at «it could not fail to be obvious even to the non-military mind that Soviet military dispositions in Eastern Europe were defensive rather than offensive»,¹⁰ så han sendte frem anmodningen på nytt, men med samme utfall. Det er liten tvil om at MacArthur hadde liten tillit til sine overordnede, og mente at han selv satt med en bedre helhetsforståelse enn dem.

Samme dag møttes UNSC igjen og vedtok etablering av en felles ledelse av militæroperasjonen i Korea, og at USA skulle lede denne. 8. juli ble derfor MacArthur utnevnt av president Truman til Commander-in-Chief for FN styrken. I lys av avslagene om amerikanske forsterkninger og nye FN styrker under hans kommando valgte MacArthur å godkjenne at Japan kunne øke selvforsvarsstyrken til ca. 100 000 mann for å frigjøre siste rest av 8. Armé, samt integrere sør-koreanere i de amerikanske styrkene, slik at disse ble fulltallige. Allerede 20. juli var overføringen av styrker fra Japan ferdig og brohodet rundt Pusan var sikret.

Så langt hadde grovplanen fra 29. juni blitt fulgt. Alt som gjensto var å avskjære forsyningslinjen til KPA og slå hovedstyrken. 23. juli formidlet derfor MacArthur sin plan til JCS om å gjennomføre en amfibisk landsetting av 2 divisjoner i Inchon, Sør-Koreas nest største havn ca. 30 kilometer vest for Seoul:

Operation planned mid-September is amphibious landing of a two division corps in rear of enemy lines for purpose of enveloping and destroying enemy forces in conjunction with attack from south by Eight Army. I am firmly convinced that early and strong effort behind his front will sever his main lines of communication and enable us to deliver a decisive and crushing blow. The alternative is a frontal attack which can only result in a protracted and expensive campaign.¹¹

Planen ble ikke godt mottatt hos verken JCS eller presidenten. Årsaken var todelt. For det første så mente chairman i JCS, general Omar Bradley, at amfibieoperasjoner var utdaterte og at slike operasjoner aldri mer ville lykkes.¹² Bradley hadde deltatt i landgangen i Normandie og var klar over at amfibieoperasjoner kunne lykkes. Men han hadde også fått med seg det mislykkede forsøket på vendema-

nøver gjennom amfibielandsettingen i Anzio, og mente at i enkelte tilfeller var kostnaden for stor ved amfibieoperasjoner.¹³ I 1949 hadde han i tillegg hevdet til en komite i senatet: «I am wondering whether we shall ever have another large-scale amphibious operation. Frankly, the atomic bomb, properly delivered, almost precludes such a possibility».¹⁴ Det finnes ingen offisielle referater fra JCS som indikerer frykt for at Sovjetiske atomvåpen skulle bli benyttet i krigen, men det dempet åpenbart ikke Bradley sin skepsis.¹⁵ For det andre så ville en amfibieoperasjon uunngåelig innebære bruk av ekspertkompetanse fra US Marines, og Truman var av den oppfatning at marinekorpset (USMC) kun skulle være marinens politistyrke så lenge han var president, og bemerket irritert at «they [USMC] have a propaganda machine that is almost equal to Stalin's».¹⁶ MacArthur hadde nemlig vært i direkte kontakt med *Commander Fleet Marine Force Pacific*, general Lemuel Shepard, allerede 10. juli og overtalt ham til å forberede *1st Marine division* til krig fra og med 1. september. USMC var klar over trusselen mot deres eksistensberettigelse fra Washington og var svært motiverte for å vise frem deres særegenhet i krigen. Det skulle gå nesten tre uker før JCS sendte melding om at de ville sende representanter til Tokyo for å diskutere planen.

I mellomtiden pågikk en intens stillingskrig i brohodet rundt Pusan. KPA gjennomførte nærmest kontinuerlige angrep med den 13 divisjoner store hovedstyrken langs hele frontlinjen for å finne svakheter som kunne utnyttes til gjennombrudd eller utflanking. Sør-koreanerne hadde satt opp fem egne små divisjoner, og en brigade med marines hadde blitt underlagt 8. Armé. Luftrekonosering hadde avdekket at KPA sine forsyningslinjer gikk fra kinesiske Manchuria og sovjetiske Sibir gjennom Seoul og til fronten, og at disse ble fremført svært effektivt til tross for luftangrep mot veier, broer og forsyningskolonner. Det var altså behov for noe mer om forsyningene skulle stoppes.

Den 23. august ble det arrangert en strategisk konferanse i Tokyo angående den foreslåtte Inchon landgangen med representanter fra JCS, de amerikanske grensjefene i Stillehavet, samt stab og de underlagte komponentsjefene til MacArthur. Først ut til å få presentere sine vurderinger av Inchon som landsettingsområde var *Chief of Naval Operations*,

Fire landgangsfartøy (LST) ved Inchon.

kontreadmiral Doyle. Det var to forhold som gjorde området ekstremt farlig; tidevannet og «terrenget»: Tidevannet hadde en av verdens største forskjeller mellom høyvann og lavvann; nesten 10 meter. Dette medførte at ved lavvann ville gjørmebanker som kunne gå flere kilometer ut fra høyvannsmarket bli eksponert, og helningen på bunnen gjorde at tidsvinduet på ca. to timer som var åpent for en landsetting, kun tillot én landsettingsbølge ved høyvann. Det betød at man måtte vente nesten 11 timer mellom hver landsetting, og de første landstyrkene som gikk inn ville være meget sårbare overfor et eventuelt motangrep. Videre så skal mye vann flyttes på kort tid ved så store tidevannsforskjeller, og dette innebærer meget sterke vannstrømmer som kan gjøre manøvrering med både små og store fartøy til dels svært vanskelig hvis de har små marginer å gå på. Og det er det i innseilingen til Inchon. Flyvefiskkanalen inn til Inchon, med vannstrømmer på opptil

6 knop og samtidig svært eksponert for vind, var så smal at godt plasserte sjøminer eller et sunket fartøy kunne ha blokkert den. De eneste relevante datoene tidevannet gjorde det mulig å gjennomføre en landsetting var 15. og 27. september, samt 11. oktober.¹⁷ Dersom man måtte avbryte operasjonen ville KPA altså ha nesten to uker på seg til å forsterke forsvaret. Doyle konkluderte med: "The operation is not impossible, but I do not recommend it."¹⁸

Representanten for US Army, general Collins, mente manøveren var for langt unna fronten til å ha øyeblikkelig effekt, og argumenterte for Kusan lengre sør i stedet. Han var også kritisk fordi planen ville innebære å trekke brigaden med Marines ut fra Walker sin styrke rundt Pusan. Collins trodde ikke at det ville være mulig å gjennomføre «link-up» mellom styrkene i sør og nord etter at Seoul ville blitt besatt. Han mente også at man risikerte å bli slått ved Seoul av en sterk KPA. Både Collins og admiral

Sherman fra JCS frarådet på det sterkeste en landgang mot Inchon til fordel for en i Kunsan som ikke hadde de samme utfordringene fra naturens side og lå tettere opp mot frontlinjen. Så kom øyeblikket som skulle bli uforglemmelig for de tilstedeværende og legendarisk i historien om landgangen i Inchon. MacArthur demonstrerte sine talegaver til fulle og holdt en flammende tale der han snudde argumentene mot til å bli argumenter *for* en landgang:

“The enemy, I am convinced, has failed to prepare Inchon properly for defense. The very arguments you have made as to the impracticabilities involved will tend to ensure for me the element of surprise. For the enemy commander would reason that no one would be so brash as to make such an attempt. Surprise is the most vital element for success in war”.¹⁹

Han ga også tilsvaret til de vurderingene som var lagt frem og fremholdt at et alternativt landsettsingssted ville være operasjonelt meningsløst, og at det eneste reelle alternativet ville være en fortsettelse av den striden som pågikk i brohodet rundt Pusan med tilhørende tapsrate uten noen avgjørelse i sikte.²⁰ Den logiske slutningen ble Inchon, og det snarest mulig, altså 15. september. I den følelsesladde stemningen etterpå reiste Doyle seg og sa «General, the navy will get you to Inchon». ²¹ Saken var imidlertid ikke avgjort og etter møtet forsøkte Shermard på nytt å overtale MacArthur med et kompromiss om å landsette styrken i Posung-Myon (mellom Inchon og Kunsan), men all den tid Washington ikke hadde blankt avslått muligheten for Inchon var MacArthur urokkelig i sitt valg.²² Colins og Sherman reiste tilbake til Washington og etter en avklaring med presidenten sendte Bradley den formelle aksepten fra JCS den 28. august: ”We concur in making preparations for and executing a turning movement by amphibious forces on the west coast of Korea ... at Inchon”.²³

Debatten hadde først og fremst handlet om det vi i dag kaller operasjonskunst og utnyttelsen av det kreativetsrommet som ligger i denne for å oppnå det operasjonelle målet, kontroll over Seoul, for å bidra til det strategiske målet om å gjenopprette grensen langs 38. breddegrad. Dette er en tydeliggjøring av det operasjonelle nivåets rolle i krigføring, og hvordan det kan utmanøvrere motstanderen opera-

Løytnant Baldomero Lopez (US Marines) forsøker hindringer ved Red Beach under landgangen ved Inchon

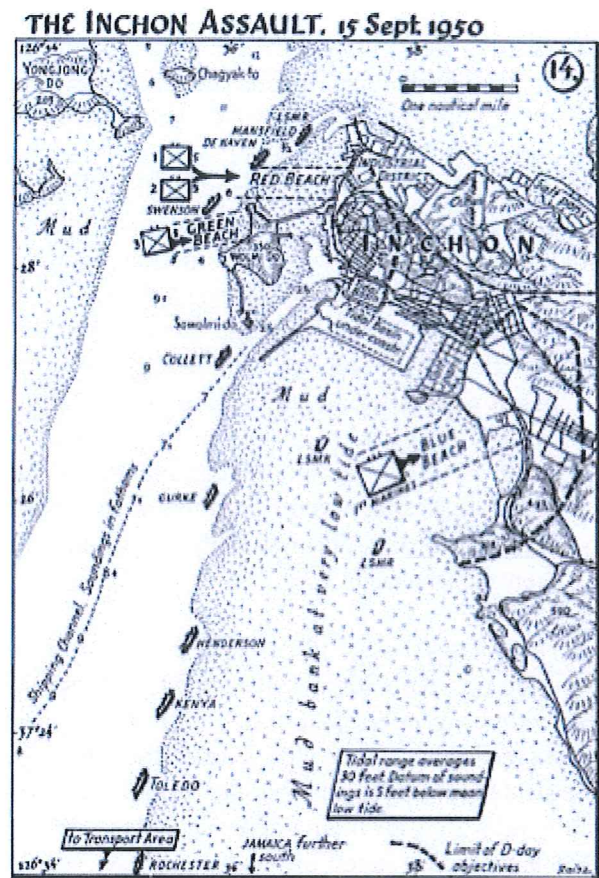
sjonelt og ikke bare forfølge taktisk fremgang i frontlinjen. Operasjonell manøver er derfor langt mer effektivt opp mot de operasjonelle målene, enn taktiske manøvre er alene. Operasjonell handlefrihet til å kunne gjennomføre ulike manøvre vil også skape en tilsvarende stor usikkerhet hos motstanderen. En slik usikkerhet må håndteres enten ved å avsette mer styrker til beskyttelse, eller ved å måtte akseptere en mye høyere risiko. Og det var det siste KPA hadde gjort, bevisst eller ubevisst.

Operasjon Chromite

30. august sendte MacArthur sitt hovedkvarter ut ordren for operasjon Chromite. Planen gikk i kort- og lang tid på å sikre et brohode rundt Inchon, sikre Kimpo flyplass, frigjøre Seoul og derved kontrollere all vei-, tog- og lufttransport slik at hovedstyrken til KPA ville bli isolert, samt returnere hovedstaden til Syngman Rhee og den sørkoreanske regjeringen. Etterretningsbildet tilsa at NKPA hadde en styrke på 5000-6500 mann i området Seoul, Kimpo og Inchon, og man antok at det foregikk en forskyvning av denne styrken mot Inchon som kunne innebære opptil

2500 soldater med lav treningsstandard til forsvaret av byen.²⁵ KPA sin evne til å overføre mer kampdyktige enheter fra fronten ble regnet som liten, og det ville uansett ta tid. MacArthur visste derfor at han ville møte lite motstand så snart han hadde fått de balanserte kampenhetene, inkludert stridsvogner og artilleri, fra *1st Marine Division* på land.

Allerede 5. september seilte de første fartøyene ut fra Yokohama. Mesteparten av transport og amfibiefartøyene var sammenraskete og dårlig vedlikeholdte veteraner fra andre verdenskrig, som ble tatt ut fra sivil aktivitet. I Washington var JCS åpenbart nervøse for det som skulle komme, og sendte en forespørsel om en oppdatert vurdering av mulighetene for å gjennomføre operasjonen den 7. september, i tillegg til å etterspørre en kopi av operasjonsordren. MacArthur svarte at utsiktene var *excellent*²⁶ og at han hadde sendt en kurér med ordren til Washington. Kuréren hadde imidlertid fått ordre om å ikke skynde seg, slik at JCS ville få informasjonen for sent til å kunne stanse operasjonen.²⁷ Landsettingen i Inchon skulle støttes av villedningsoperasjoner mot andre mulige landsettingsområder på både øst og vestsiden av halvøyen. Patrulje og rekognoseringsstyrken, som var direkte underlagt US Navy, ble benyttet til amfibisk rekognosering i Inchon, og sannsynligvis også mot mål for villedning. Slik rekognosering er avgjørende for at en amfibiestyrke skal unngå naturlige og kunstige hindre under vann og i strandsonen, og for å komme seg inn på land, samt avdekke trusler på land mot landsettingen som må bekjempes før landgangsfartøyene ankommer området. Forbekjempningen startet 10. september og tre dager senere ble det avdekket at KPA hadde lagt ut sjøminer i Flyvefiskkanalen. Det viste seg etter nærmere undersøkelse å være gamle kontaktminer som enkelt kunne skytes opp, og de skapte derfor ingen forsinkelse, men historien ville antagelig ha sett annerledes ut om de hadde vært mer avanserte. Ved Inchon ble øyen Wolmi-do, som behersket hele innseilingen til havnen med kystartilleri, identifisert som det viktigste målet for forbekjempning og det første målet som skulle tas av amfibiestyrkene etter landsetting. Det var tidevannet som dikterte omfanget av den første angrepsbølgen, men det faktum at den var liten, og med en svært begrenset ambisjon, kunne få KPA til å tro at det var forsøk på en villedningsoperasjon i likhet med det planlagte raidet

Kart over Inchon med Flyvefiskkanalen (Shipping Channel) og de enorme tidevannssonene med mudder (Mud bank). Kilde: <http://www.history.navy.mil/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/h/history-us-naval-operations-korea/chapter7-back-parallel.html>

mot Kusan.

Værforholdene under transporten frem til Inchon kunne heller ikke vært verre. En tyfon herjet i området og det store flertallet av de 70 000 troppene ble sjøsyke og enkelte stridsvogner og andre tunge kjøretøy rev seg løs. MacArthur, som gikk ombord i kommandofartøyet Mount McKinley natt til 13. september, forble usynlig i sin kabin frem til D-dag. 15. september klokken 0633 var klokken «H», og etter en siste forbekjempning med bomber, raketter og skipsartilleri gikk *3bn/5th Marines* i land på *GREEN beach* på Wolmi-do. Det amerikanske flagget ble heist på toppen av øyen klokken 0655, og Wolmi-do var sikret en time senere uten tap. I lys av suksessen anmodet bataljonsjefen om å få fortsette over moloen til fastlandet, men fikk avslag og måtte ligge i ro og vente i 10 timer på neste angrepsbølge.

Det fikk han overraskende nok lov til å gjøre i fred fra KPA. Da den neste bølgen hadde besatt *BLUE* og *RED beach*, og da hele åtte stykker av den største typen landgangsfartøy (Landing Ship Tank – LST) lå side om side og lastet av tungt materiell, kjøretøy og forsyninger, var det sikkert at Inchon ville bli tatt og sikret i tråd med tidsplanen.²⁸ Totalt hadde de to regimentene med marines fått 20 drept og 200 soldater såret under sikringen av brohodet. Om amfibieoperasjonen hadde vært amatørmessig etter standarden fra 1945, så hadde den vært mer en god nok til å overvinne de dårlig trente KPA soldatene.²⁹ Også MacArthur hadde våget seg på land på kvelden og han fant ut at forsvarsverkene på Wolmi-do var under utbygging. En forsinkelse i operasjonen ville ha vært kritisk. Da han forsto at brohodet var sikret ga han ordre til X. Corps om å ta Seoul for så å vende sørover for å danne ambolten som hammeren 8. Armé skulle knuse KPA sin hovedstyrke mot.

Mørket var den største utfordringen natt til 16. september, så det var først om morgenen de to marines regimentene linket opp og startet fremrykningen mot Seoul, dog etter at oppfølgingsstyrker fra 7. *Infantry Division* hadde overtatt sperrestillingene som var satt opp for å møte et potensielt motstøt fra KPA. Samtidig startet 8. Armé et angrep for å bryte ut av brohodet ved Pusan, men KPA forsvarte seg godt og gjennombruddet gikk tregt. Allerede neste dag var flyplassen Kimpo sikret etter relativt liten motstand, og to dager senere var hele sørsiden av Hanelven under kontroll av marines samtidig som de nå sto i utkanten av Youngdungpo – en forstad til Seoul. Samme dag hadde også 8. Armé endelig klart å bryte ut fra brohodet og krysset Naktong elven med tilstrekkelig styrker til å forfølge restene av hovedstyrken til KPA. Vendemanøveren hadde virket selv om ikke Seoul og alle transportveiene enda var under kontroll. Kollapsen til KPA kom som et resultat av den strupede tilførselen av forsyninger og bevisstheten om at det ville bli verre.

MacArthur hadde på kontroversielt vis valgt sin egen stabssjef, general Almond, som sjef for det midlertidige X. Corps, opprettet for operasjon Chromite. Almond hadde en sterk lojalitet til MacArthur, men ingen erfaring med amfibieoperasjoner.³⁰ Tillitten til ham fra marinekorpset var derfor lav og bidro til stor misnøye både før, under og etter operasjonen. MacArthur, som var opptatt av symbolske datoer,

hadde bedt Almond om å frigjøre Seoul innen 25. september. Dette medførte at *1st Marine Division* som skulle ta Seoul fikk svært korte tidsfrister, vanskeligheter med å koordinere operasjoner, og måtte akseptere en høyere risiko og tapstall enn de ønsket. Den 25. september var bare halvparten av Seoul under kontroll av de amerikanske styrkene, men MacArthur proklamerte gjennom sitt hovedkvarter i Tokyo frigjøringen av Sør Korea i tråd med tidsplanen på dagen tre måneder etter invasjonen. 26. september møttes 8. Armés kavaleridivisjon og X. Corps infanteridivisjon i Osan, og hammeren hadde fått kontakt med ambolten. Ikke før 28. september ble Seoul sikret og *de facto* frigjort. En av årsakene til at det ikke hadde gått raskere var X. Corps sin splitting av styrken, og ikke minst avsettingen av ressurser til å bygge en pongtongbro over Hanelven mellom Kimpo og Seoul. Broen skulle benyttes slik at MacArthur skulle kunne kjøre raskt fra flyplassen til nasjonalforsamlingen med den sørkoreanske presidenten og hans følge for den formelle tilbakeførselen av Sør Korea. 29. september fant den meget velregistrerte seremonien sted og MacArthur fløy tilbake til Tokyo samme dag sikker på at krigen var vunnet. Så feil kunne han ta.

Chromite var ferdig, men ikke krigen. Operasjonen klarte nemlig ikke å forhindre at en stor del av hovedstyrken til KPA klarte å trekke seg tilbake til Nord Korea og starte forberedelser til en ny offensiv. Den historiske parallellen til den tyske tilbaketrekkingen over Messinastredet i 1943, som medførte at de allierte skulle kjempe mot de samme styrkene i Italia i nesten et år etterpå, er påfallende. Selv om MacArthur hadde identifisert hovedstyrken til KPA som det vi i dag vil kalle tyngdepunkt (Center of Gravity - CoG), så klarte han kun å ramme det midlertidig. Det er derfor betimelig å stille spørsmål om han kunne ha gjort noe annerledes, som ville ha rammet tyngdepunktet varig. I den sammenheng er det verdt å merke seg MacArthurs manglende oppfølging av operasjonen mellom landsettingen 15. september og overleveringen av Seoul to uker senere. MacArthur fokuserte nemlig på nettopp overleveringen og hadde overlatt til Almond å fullføre operasjonen med å ta Seoul.³¹

Hadde MacArthur tatt en høy risiko ved å landsette i Inchon var det motsatte tilfelle ved Almonds taktiske fremrykning mot Seoul. Der belønningen

Amerikanske styrker i Soul.

ville være en raskere seier og fullstendig blokkering av KPA sin tilbaketrekning, med en varig virkning på tyngdepunktet, valgte Almond å grave sperrestillinger mot en fiende som etterretningene hadde vurdert som svak og dårlig trent. Almond kunne ha sikret seier i krigen, men kunne i verste fall bare ha tapt et taktisk slag. Viljen til å akseptere risiko opp mot gevinst var åpenbart ikke i harmoni mellom det operasjonelle og taktiske nivået. Dette illustrerer betydningen av at operasjonell sjef ikke overlater til de taktiske sjefene å styre fritt, men selv må kontrollere og om nødvendig styre den taktiske utførelsen mot de operasjonelle målene. Dette viser også operasjonskunsten og det operasjonelle nivåets rasjonale; å styre taktikken for å oppnå strategiske målsettinger.

Hadde MacArthur presset på direkte mot Seoul med *1st Marine Division* så snart den hadde etablert

seg på land, vel vitende om at motstanden ville være svak, kunne den ha nådd Seoul allerede påfølgende dag og byen ville vært frigjort et par dager senere. Infanteridivisjonen kunne fått oppdrag om å etablere sperrestilling mot Sør (den eneste retningen et troverdig motstøt kunne komme fra), samt sikre flyplassen Kimpo.

Operasjonell utnyttelse

Et viktig punkt med operasjonskunst og operasjonell planlegging som operasjon Chromite illustrerer er viktigheten av å planlegge og forberede for hele operasjonens dybde. Russel H. S. Stolfi kritiserer planleggingen og gjennomføringen av Chromite for å fokusere på Inchon og ikke Seoul, og konkret for at det ikke ble planlagt for en umiddelbar oppfølging mot Seoul, hverken på strategisk, operasjonelt eller taktisk nivå. Avstanden fra Inchon til Seoul er snaue

30 km, men det tok overlegne amerikanske styrker halvannen uke før MacArthur kunngjorde byen for frigjort 25. september, og det i tillegg tre dager før byen fysisk var tatt.³²

Stolfi mener at MacArthur hadde både styrker nok, inkludert en stridsvognsbataljon, motorisert artilleri og andre motoriserte enheter tilsvarende en motorisert infanteridivisjon. Veien til Seoul lå åpen de første dagene før nord-koreanske styrker fikk områdd seg, og med overlegne flystyrker, var det bare tiden og veien fram til det viktigste kommunikasjonsknutepunktet i hele Korea. Det var selvsagt en stor grad av usikkerhet når det gjaldt fienden, men ikke større enn hva som lå til grunn for å gå i land i Inchon. Stolfi hevder at *1st Marine Division* kunne tatt Seoul allerede andre eller tredje dagen, blokkert alle uttrekningsforsøk til nord-koreanerne og dermed avskåret og ødelagt den nord-koreanske hæren fullstendig. I stedet for måtte to divisjoner nedkjempe et etablert nord-koreansk forsvar i byen.³³

Det er den amerikanske krigføringsformen med «... - successful distant force projection by sea followed by less successful campaigning in the ground theater»³⁴ Stolfi bruker som forklaring for at framrykningen mot Seoul var preget av graving, stabsprosesser og et taktisk fokus. Stolfi sammenlikner operasjonen mot Seoul med den tyske 8. panserdivisjon de første ukene av angrepet på Sovjetunionen i juni 1941 mot Daugavpils i Latvia. Han ser på bl.a. ledelsesform, risikotaking, stridsform og målfokus. Selv om Stolfi sammenlikner to vesensforskjellige strategiske og operative tradisjoner der feilkildene er mange, så handler det om samspillet mellom mål og midler, og hva er hensikten med en operasjon: «Like it or not, however, the strategic *raison d'être* for Chromite was the quick seizure of Seoul and not the indispensable but intermediate step of the Inchon landing.»³⁵

Denne kritikken reflekterer også Russell F. Weigleys kritikk av de alliertes operasjoner i Vest-Europa, der den strategiske planleggingen og utførelsen var veldig god, mens man ikke evnet å omsette strategien til annet enn taktiske mål og kun fokusere på dette ene målet. Landsettingen i Normandie ble i alt for stor grad et (isolert) mål i seg selv, i stedet for at det gjennombruddet en invasjon faktisk var, bare var et delmål og en åpning for en påfølgende operasjonell utnyttelse (*exploitation*).

“The principal shortcomings of the American and British forces in the 1944 campaign in northwest Europe lay not surprisingly in the intermediate area between strategy and tactics that prewar military thought in the West had neglected, in the area of the operational art. Here, repeated failures to exploit tactical advantages as fully as possible to implement the strategic design for the destruction of German power in the West, failures to link tactics to strategy by way of a refined, thoughtful, coherent operational art, probably prolonged World War II.”³⁶

Skogen og alle trærne

Det er dette «intermediate area between strategy and tactics» som vi i dag omtaler som det operasjonelle kommandonivå, og der planleggingen og gjennomføringen av operasjoner kalles operasjonskunst.³⁷ Operasjonskunst er et nytt militært ord, først definert på 1920-tallet i Sovjetunionen og ikke tatt i bruk i vesten før på 1980-tallet. Selv om de vestallierte gjennomførte store og komplekse fellesoperasjoner under andre verdenskrig, så var det uten det begrepsapparatet vi har i dag. Kritikken til Stolfi og Weigly indikerer at forståelsen for hvordan strategien skulle binde sammen og utnytte taktiske suksesser opp mot overordnede mellomliggende (operasjonelle) mål manglet til en viss grad. Det samme gjelder også de tyske operasjonene både i første og andre verdenskrig, selv om det var tyskerne som først tok i bruk begrepet *operasjon* for å beskrive hvordan flere taktiske hendelser ble satt sammen til en strategisk avgjørelse.³⁸

Det er i de sovjetiske kampanjene og operasjonene fra Stalingrad til Mandsjuria (og til den 38. breddegrad på den koreanske halvøyen) vi tydeligst ser sammenhengene fra de politiske ambisjonene og strategiske prioriteringene omsatt i rettede operasjoner, der de taktiske styrkene styres ut fra operasjonelle planer og ikke ut fra lokal framgang. Denne tilnærmingen reflekterer både en strategisk kultur som har overordnede mål for øye, og en vilje og evne til å styre operasjonene etter disse overordnede målene og ikke etter kortsiktige taktiske gevinster. Et gjennombrudd i fiendens front hadde kun til hensikt å slippe gjennom store manøverstyrker som skulle trenge inn på fiendens operasjonelle

dyp, og der målene for operasjonen også var utgangsstillinger for den neste operasjonen.³⁹

I dag er i praksis alle operasjoner fellesoperasjoner med styrker fra minst to forsvarsgrener og et antall fellesfunksjoner.⁴⁰ For Norges del har fellesoperasjoner vært normen siden de fellesoperative hovedkvarterene i form ble etablert som hhv. Forsvarskommando Nord-Norge og Sør-Norge tidlig på 1970-tallet. Hensikten med hovedkvarterene var å bedre Forsvarets evne til fellesoperasjoner ved å planlegge og koordinere oppdragene til de ulike styrkene under hovedkvarterets kommando, forbedre mottak av allierte forsterkninger og vedlikeholde det sivilmilitære samarbeidet innenfor rammen av totalforsvaret.⁴¹

Noe av det unike med fellesoperasjoner er at andre forsvarsgrener og fellesfunksjoner utvider den taktiske effektiviteten til en forsvarsgrens styrker. Det gjøres primært ved å gi utvidet mobilitet utover styrkens egen taktiske mobilitet, og tilføre ekstra ildkraft med både rekkevidde og virkning langt utover hva en taktisk enhet har organisatorisk.⁴² Paradokset er at de midlene som brukes av en forsvarsgren for å støtte andre i en fellesoperasjon, som regel er sekundære kapasiteter som er av mindre betydning for forsvarsgrenens primære oppdrag. Det gjelder mer for operasjonell mobilitetsstøtte enn for ildkraft. For operasjoner i Norge, med få veiakser, en opprevet kyst og veiløse fjell- og skogsområder (jf. Korea 1950), er evnen til å forflytte taktiske landstyrker over sjø og gjennom luften eneste måten å utnytte kyst- og innlandsaksene. Dette forholdet var en viktig del i Forsvarets første fellesoperative doktriner, både hva angikk operasjoner og anbefaling om kapasiteter.⁴³ Samme året som FFOD 2000 kom, anbefalte Forsvarsstudie 2000 å ta ut landgangsfartøylene fra strukturen, hovedsakelig begrunnet i lufttrusselen, og de tre siste ble besluttet tatt ut i 2002.⁴⁴

Et eksempel når det gjelder operasjonell ild er raketartillerisystemet MLRS (Multiple Launch Rocket System), som var en sentral del av divisjonskonseptet til Hæren for 15-20 år siden, og som ble faset ut i 2009-budsjettet.⁴⁵ MLRS fikk litt plass i media høsten 2015, som påstått feilinvestering, og i Forsvarets

Forum er det et lite men interessant ordskifte om hvilke roller et slikt system har – for Hæren.⁴⁶ Det som derimot mangler er et operasjonelt perspektiv, der en taktisk kapasitet i Hæren, som MLRS er, kan brukes til bekjempning av mål på det operasjonelle dyp utenfor Hærens virke- og interesseområder, og der det operasjonelle hovedkvarteret (Forsvarets operative hovedkvarter, FOH) står for målutvelgelsen.⁴⁷

Disse eksemplene handler om hvilket perspektiv vi ser materiellkategorier ut fra. Det som kan ses på som sekundære kapasiteter i en forsvarsgren, og som det dermed er lett å fase ut fra et taktisk- og driftskostnadsperspektiv, kan være kritiske kapasiteter for å kunne gjennomføre fellesoperasjoner. Det er med fellesoperasjoner at den totale innsatsen kan skape en operasjonell avgjørelse som har mye større betydning enn det én forsvarsgrens kapasiteter kan klare alene. Det er verdt å merke seg at kampflyprosjektet argumenterer for kampflyets evne til å bidra på ulike måter til andre enheters operasjoner, både i forsvar av Norge og i utenlandsoperasjoner.⁴⁸

Forsvaret er et småstatsforsvar med ambisjoner om å lede og gjennomføre fellesoperasjoner som del av forsvaret av landet. Den delen av landet det er tale om er fortsatt de nordlige landsdelene, som preges av få veier, dype fjorder og et stort kupert og veifattig innland. For landoperasjoner har det alltid vært snakk om tre akser; kystaksen, E-6 med omegn og terrengakser i innlandet. Landstridskrefter kan kun forflytte seg med noe tempo på veiaksen, manøvre på de to andre må gå på sjøen og delvis i lufta. Dermed får også mindre taktiske manøvre med landstyrker et fellesoperativt preg. Gitt at Forsvaret har de kapasitetene som bidrar til operasjonell mobilitet.

På en tilsvarende måte er det viktig at de forskjellige taktiske styrkene kan virke med ild utover sin egne taktiske ramme, dvs. støtte andre med langtrekkende ild. Det kan være den tradisjonelle flystøtten til landstriden, eller bekjempning av kritiske kapasiteter på det operasjonelle dyp med langtrekkende ild fra både fartøy, fly og landstyrker – men der det er FOH som står for målutvelgelse og prioritering. Men det betinger igjen at et slikt operasjonelt behov kan påvirke strukturutviklingen i fredstid, og om nødvendig legge inn kapasiteter i forsvarsgrenene de ikke selv har direkte bruk for.

Operasjon Chromite illustrerer to viktige for-

hold knyttet til den operasjonelle delen av krigføringen. For det første hvordan et overordnet (her operasjonelt) perspektiv kan utnytte få og kritiske taktiske ressurser til å bekjempe en motstander langt utover det de kunne klart hver for seg, eller bare ved å forsterke det eksisterende operasjonsområdet (Pusan og omegn). Det andre forholdet er noe beslektet, men handler om å løfte blikket og se helt fram og drive operasjonen mot det endelige målet, der også

selve hensikten med operasjonen ligger. Utfordringen for småstaten Norge er å definere den viktigste strategiske ambisjonen som skal ligge til grunn for de målene en fellesoperasjon skal rettes mot, og i tillegg balansere strukturutviklingen slik at Forsvaret har gode nok taktiske enheter og at disse også har de riktige operasjonelle kapasitetene for at de taktiske kan rettes mot mål som gir mer enn bare en kortsiktig taktisk gevinst.

Kilder og litteratur

- Arstad, Svein. "Skulle Hugges Opp." *Forsvarets forum*, no. 3 (2015): 18-20.
- Forsvaret. *Forsvarets Fellesoperative Doktrine 2014*. Oslo: Forsvaret, 2014.
- Forsvarsdepartementet. "Iverksettelsesbrev for St.Prp. Nr. 55 (2001-2002) - Gjennomføringsproposisjonen." edited by Forsvarsdepartementet. Oslo, 2002.
- ..."Konseptuell Løsning for Prosjekt 7600 Fremtidig Kampflykapasitet." Oslo: Forsvarsdepartementet, 2006.
- ..."St.Prp. Nr. 1 (2008-2009)." Oslo: Forsvarsdepartementet, 2008.
- Forsvarssjefen. "Forsvarssjefens Forsvarsstudie 2000 - Sluttrapport." Forsvarsdepartementet. Oslo: Forsvaret, 2000.
- Glantz, David M. August Storm. *The Soviet 1945 Strategic Offensive in Manchuria*. Fort Leavenworth, Kansas: Combat Studies Institute, U.S. Army Command and General Staff College, 1983.
- Hastings, Max. *The Korean War*. London: Michael Joseph, 1987.
- Jager, Sheila Miyoshi. *Brothers at War: The Unending Conflict in Korea*. New York: W.W. Norton, 2013.
- Johansen, Halvor. *The Rise and Decline of the Operation Level of War in Norway*. Defence and Security Studies (Trykt Utg.). Vol. 2/2009, Oslo: Norwegian Institute for Defence Studies, 2009.
- Jordan, John D., *Operation CHROMITE: Power Projection ...From The Sea*, Newport: Naval War College, 1995. Forsvarets overkommando. *Forsvarets Fellesoperative Doktrine 2000*. Oslo: Forsvarets overkommando, 2000.
- MacArthur, Douglas, *Reminiscences*, New York: Fawcett Publications, 1965.
- Mamaux, David H., *Operation CHROMITE: Operational Art in a Limited War*, School of Advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1987.
- Manchester, William, *American Caesar: Douglas MacArthur 1880-1964*, Boston: Little, Brown and Company, 1978.
- Mitchell, Willilam R., *The Inchon-Seoul Operation: A Lesson in the Design of Operational Maneuver From The Sea*, Newport: Naval War College, 1995.
- Skille, Øyvind Bye, Marit Higrav, Ståle Hansen, og Espen Andersen. "Feilinvesteringer for Milliarder." <http://www.nrk.no/fordypning/feilinvesteringer-for-milliarder-1.12603537>.
- Stolfi, Russel H. S. "A Critique Fo Pure Success: Inchon Revisited, Revised and Contrasted." *The Journal of Military History* 68, no. 2 (2004): 505-525.
- Stueck, William. *Rethinking the Korean War: A New Diplomatic and Strategic History*. Princeton, USA: Princeton University Press, 2004.
- Weigley, Russell F. "Normandy to Falaise a Critique of Allied Operational Planning in 1944." I Michael D. Michael, Detlef Krause og R. Cody Phillips (red.) *Historical Perspectives of the Operational Art*, Washington: Center of Military History, United States Army, 2005.
- Ydstebø, Palle. "Fellesoperasjoner Og Operasjonskunst - Militærteoriens Praktiske Uttrykk." I Harald Høiback og Palle Ydstebø (red.) *Krigens Vitenskap - En Innføring I Militærteori*, 420-480. Oslo: Abstrakt forlag, 2012.

Medlemmer og abonnenter

Medlemmer og abonnenter bes merke seg at henvendelser til intendanten primært ønskes i form av epost til intendantoms@gmail.com.

Intendanten er i tjeneste og har sjelden mulighet til å besvare telefoner på dagtid.

For øvrig minner vi om at henvendelser om selskapsvirksomheten utenom OMS egne arrangementer rettes til restauratør på telefon 22 42 12 12.

Referanser:

- 1 Hastings, Max: *The Korean War*, Michael Joseph, London 1987, 14-16.
- 2 Glantz, David M.: *August Storm. The Soviet 1945 Strategic Offensive in Manchuria*, Combat Studies Institute, U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas 1983, 135-137. Stueck, William: *Rethinking the Korean War: A New Diplomatic and Strategic History*, Princeton University Press, Princeton, USA 2004, 25-32.
- 3 Stueck: *Rethinking the Korean War: A New Diplomatic and Strategic History*, 25-38.
- 4 *Ibid.*, 69-77.
- 5 Tallene på soldater og materielltyper varierer noe i kildene, men de indikerer klart hvilke to diametralt forskjellige militære styrker som stod opp mot hverandre, og hvilken form for operasjoner de var innrettet mot. Hastings: *The Korean War*, 45-48; Stueck: *Rethinking the Korean War: A New Diplomatic and Strategic History*, 61-62.
- 6 Hastings: *The Korean War*, 45-48, 81-115; Jager, Sheila Miyoshi: *Brothers at War : The Unending Conflict in Korea*, W.W. Norton, New York 2013, 68-80.
- 7 *Ibid.*
- 8 MacArthur, Douglas, *Reminiscences*, New York: First Crest, 1965, s. 333-334.
- 9 *Ibid.*, s. 382.
- 10 *Ibid.*, s. 383.
- 11 MacArthur, s. 393.
- 12 *Ibid.*, s. 393.
- 13 Mamaux, David H., *Operation CHROMITE: Operational Art in a Limited War*, Army Command And General Staff Coll Fort Leavenworth Ks School Of Advanced Mil Itary Studies, 1987, s. 8.
- 14 Manchester, William, *American Caesar: Douglas MacArthur 1880-1964*, Boston Little, Brown and Company, 1978, s. 573, I Mamaux s. 8.
- 15 Mamaux, s. 9.
- 16 *Ibid.*, s. 394.
- 17 Hastings, s. 117.
- 18 <http://www.history.army.mil/books/korea/20-2-1/sn25.htm>, s.484
- 19 MacArthur, s. 396.
- 20 MacArthur, s. 397.
- 21 Hastings, s. 119.
- 22 Hastings, s. 119.
- 23 <http://www.history.army.mil/books/korea/20-2-1/sn25.htm>, s. 494.
- 24 John D. Jordan, *Operation CHROMITE: Power Projection ...From The Sea*, Naval War College, Newport, 1995, s. 10-11.
- 25 <http://www.history.army.mil/books/korea/20-2-1/sn25.htm>, s. 500.
- 26 MacArthur, s. 399.
- 27 Mamaux, s. 21.
- 28 Hastings, s. 127.
- 29 *Ibid.*
- 30 *Ibid.*, s. 490.
- 31 Forsvaret: *Forsvarets Fellesoperative Doktrine 2014*, Forsvaret, Oslo 2014, s. 226.
- 32 Stolfi, Russel H. S.: "A Critique Fo Pure Success: Inchon Revisited, Revised and Contrasted," *The Journal of Military History* 68, no. 2, 2004.
- 33 *Ibid.*, 509-511, 515.
- 34 *Ibid.*, 506.
- 35 *Ibid.*, 511.
- 36 Weigley, Russell F.: "Normandy to Falaise a Critique of Allied Operational Planning in 1944", in *Historical Perspectives of the Operational Art*, ed. Michael D. Michael Detlef Krause and R. Cody Phillips Center of Military History, United States Army, Washington 2005, 408-409.
- 37 Forsvaret: *FFOD 2014*, 8-10.
- 38 Ydstebø, Palle: "Fellesoperasjoner og Operasjonskunst – Militærteoriens Praktiske Uttrykk", in *Krigens Vitenskap - En Innføring I Militærteori*, ed. Harald Høiback og Palle Ydstebø Abstrakt forlag, Oslo 2012.
- 39 *Ibid.*, 440-447.
- 40 Forsvaret: *FFOD 2014*, 95-97.
- 41 Johansen, Halvor: *The Rise and Decline of the Operation Level of War in Norway*, vol. 2/2009, Defence and Security Studies (Trykt Utg.), Norwegian Institute for Defence Studies, Oslo 2009, 13-17.
- 42 Forsvaret: *FFOD 2014*, 131-133.
- 43 overkommando, Forsvarets: *Forsvarets Fellesoperative Doktrine 2000*, Forsvarets overkommando, Oslo 2000, 49-51, 91, 167-168, 171, 200-201.
- 44 Forsvarsdepartementet: *Forsvarssjefens Forsvarsstudie 2000 - Sluttrapport*, Forsvaret Oslo, 2000, 20; Forsvarsdepartementet: *Iverksettelsesbrev for St.Prp. Nr. 55 (2001-2002) - Gjennomføringsproposisjonen*, Oslo, 2002.
- 45 Forsvarsdepartementet : St.Prp. Nr. 1 (2008–2009), Forsvarsdepartementet Oslo, 2008, 65.
- 46 Arstad, Svein: "Skulle Hugges Opp," *Forsvarets forum*, no. 3, 2015; Skille, Øyvind Bye et al., "Feilinvesteringer for Milliarder," <http://www.nrk.no/fordypning/feilinvesteringer-for-milliarder-1.12603537>.
- 47 Forsvaret: *FFOD 2014*.
- 48 Forsvarsdepartementet : *Konseptuell Løsning for Prosjekt 7600 Fremtidig Kampflykapasitet*, Forsvarsdepartementet Oslo, 2006.